

УДК 368

ФУНКЦІОНУВАННЯ СТРАХОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИКЛИКИ ТА ЗАГРОЗИ

Владислав Мельник; Валерія Волкова

Донецький національний університет імені Василя Стуса,
Вінниця, Україна

Резюме. Вітчизняний страховий ринок можна охарактеризувати як складну систему взаємозв'язків між суб'єктами страхування. Сучасні події породжують нові виклики та загрози щодо функціонування та розвитку страхового ринку України. Тому, не зважаючи на наявність низки публікацій у сфері функціонування страхового ринку, дослідження даного питання повинно бути систематичним, оскільки збалансована робота ринку страхування має вагомий вплив на всю економічну систему держави в цілому. В процесі дослідження розглянуто трактування науковців і практиків щодо визначення сутності поняття «страховий ринок». Систематизовано визначення науковців і сформовано наукові підходи. Також запропоновано власне бачення сутності категорії «страховий ринок». Для розуміння сучасного стану страхового ринку України, здійснено аналіз статистичних даних, що якнайкраще характеризують функціонування ринку. Аналіз показав, що на тлі скорочення кількості страхових компаній та коливання динаміки валових страхових премій і виплат за аналізований період страховики зуміли наростити активи та збільшити обсяги сформованих страхових резервів. Не зважаючи на кризу, спричинену пандемією коронавірусу, а також екстремальними умовами воєнного стану, страховики змогли встояти перед викликами і далі продовжувати свою діяльність. Рівень страхових виплат на українському ринку є нижчим від загальноприйнятої світової практики більш як на 17%. Даний показник свідчить про низький рівень культури страхування в Україні. Структура страхового портфеля українського ринку представлена загалом ОСЦВ, страхуванням життя, безперервним страхуванням здоров'я, страхуванням від нещасних випадків та майновим страхуванням. Останніми роками питома вага безперервного страхування здоров'я невпинно зменшується у зв'язку із низькою платоспроможністю, а також еміграцією населення за кордон внаслідок воєнних дій. Один з головних показників, який ілюструє рівень розвитку страхового ринку, рівень проникнення страхування є надзвичайно низьким у порівнянні з такими країнами, як США, Італія, Франція, Велика Британія та Нідерланди. Розглянуто сучасні страхові продукти, що розроблені для захисту від воєнних ризиків. Запропоновано низку заходів, впровадження яких дозволить вдосконалити функціонування страхового ринку України та підвищити рівень його розвитку.

Ключові слова: страхування, страховий ринок, страхові компанії, страхувальники, страхові премії, страхові виплати.

https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2023.05.071

Отримано 30.06.2023

UDC 368

FUNCTIONING OF THE INSURANCE MARKET OF UKRAINE: NEW CHALLENGES AND THREATS

Vladyslav Melnyk; Valeria Volkova

Vasyl Stus Donetsk National University, Vinnytsia, Ukraine

Summary. The domestic insurance market can be described as a complex system of interconnections between insurance entities. Modern events give rise to new challenges and threats to the functioning and development of the insurance market of Ukraine. Therefore, despite the existence of a number of publications in the sphere of functioning of the insurance market, the study of this issue should be systematic, since the balanced

operation of the insurance market has a significant impact on the entire economic system of the state as a whole. In the research process, the authors considered the interpretation of scientists and practitioners to determine the essence of the concept of «insurance market». The authors systematized the definition of scientists and formed scientific approaches. The insurance market category was also proposed. In order to understand the current state of the insurance market of Ukraine, statistics were analyzed, which best characterize the functioning of the market. The analysis showed that against the background of reducing the number of insurance companies, and fluctuations in the dynamics of gross insurance premiums and payments for the analyzed period, the insurers were able to increase assets and increase the volumes of the formed insurance reserves. Despite the crisis caused by the coronavirus pandemic, as well as the extreme conditions of martial law, the insurers were able to resist the challenges and continue their activities. The level of insurance payments in the Ukrainian market is lower than the generally accepted world practice by more than 17%. This indicator indicates a low level of insurance culture in Ukraine. The structure of the insurance portfolio of the Ukrainian market is represented in general CICL, life insurance, continuous health insurance, accident insurance and property insurance. In recent years, the proportion of continuous health insurance has been constantly reduced due to low solvency as well as the emigration of the population abroad due to hostilities. One of the main indicators that illustrates the level of insurance market development, the level of insurance penetration is extremely low compared to countries such as the United States, Italy, France, the United Kingdom, and the Netherlands. Modern insurance products designed to protect against military risks are considered. The authors propose a few measures, the implementation of which will improve the functioning of the insurance market of Ukraine and increase its level of development.

Key words: insurance, insurance market, insurance companies, insurers, insurance premiums, insurance payments.

https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2023.05.071

Received 30.06.2023

Постановка проблеми. В момент проголошення незалежності України постало питання переходу від планової до ринкової економіки. Така економіка передбачає наявність страхового ринку, який функціонуватиме на засадах прибутковості, конкурентоспроможності та якісного надання послуг. В основу страхування покладено захист клієнтів від подій, що можуть відбутися і спричинити майнові чи фінансові втрати. Страхувальник як клієнт передає страховій компанії зобов'язання відшкодувати втрати в разі настання ризиків за певну плату. Наявність страхування вирішує важливі економічні завдання, а саме, відбувається передавання та управління ризиком страхувальника, акумулюються страхові премії, які в разі настання страхового випадку є джерелом покриття ризиків, а також слугують вагомим інвестиційним ресурсом для розвитку вітчизняних галузей економіки. Завдяки інвестиційним вкладенням страховики забезпечують прибутковість власної справи. Страхування надає можливість страхувальнику бути впевненим, що його майнові інтереси захищені, оскільки буде відшкодовано втрати в разі настання несприятливих ситуацій.

Проте в період несприятливих економіко-політичних умов функціонування і розвиток страхового ринку відбувається дуже малими темпами. Нинішня війна спровокувала нові виклики як для всієї економіки, так і безпосередньо для вітчизняного ринку страхування. Зважаючи на сучасні реалії України, актуальним є дослідження страхового ринку в загрозливих умовах війни.

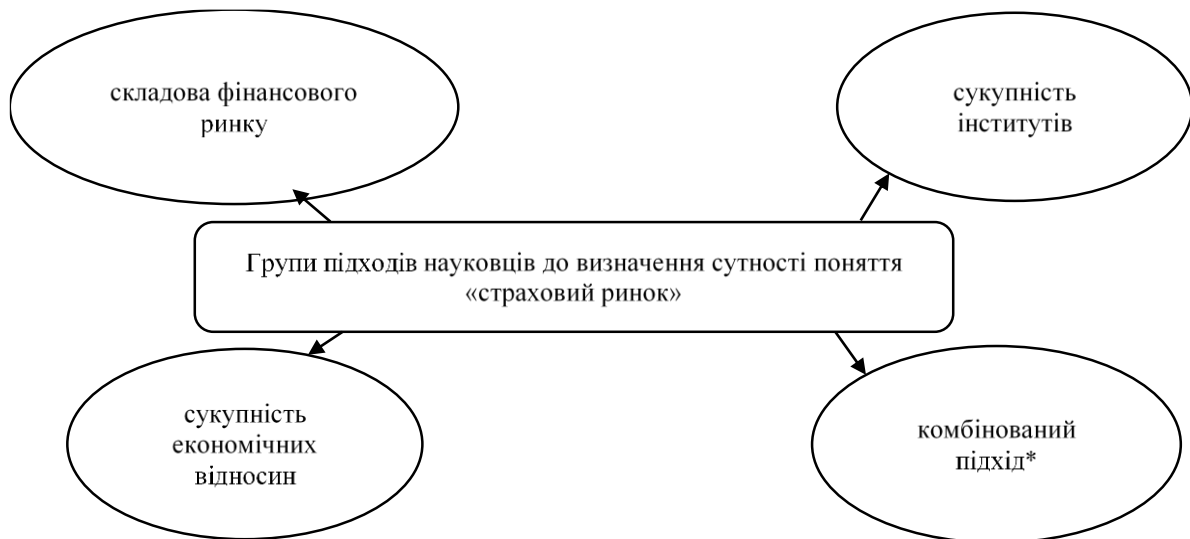
Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні основи функціонування страхового ринку висвітлені в працях таких науковців, як В. Д. Базилевич, К. С. Базилевич, Я. П. Шумелда [1, 4]. Федорович І. М., Попович, Д. В., Біда, М. С., Закорко, К. К. [13, 14] у своїх дослідженнях акцентують увагу на сучасних тенденціях розвитку ринку страхування в Україні. Зокрема Федорович І. М. [13] вважає актуальним поширення цифрових інновацій у страховій справі. У дослідженні Марина А. С. та Пеценко М. В. [15] основна увага зосереджена на страховому ринку саме в умовах воєнного стану.

Мета дослідження – розкриття сучасного стану функціонування страхового ринку України та розроблення рекомендацій задля підвищення його рівня розвитку.

Постановка завдання. Для досягнення поставленої мети визначено такі завдання: дослідити сутність визначення поняття «страховий ринок», запропонувати

власне визначення щодо трактування даної категорії; проаналізувати статистичні показники, що характеризують стан функціонування вітчизняного страхового ринку, розглянути актуальні страхові продукти, запропонувати заходи щодо поліпшення функціонування та підвищення рівня розвитку страхового ринку України як на загальнодержавному рівні, так і на рівні окремого страховика.

Виклад основного матеріалу. Страховий ринок займає важливу нішу у функціонуванні ринкової економіки, оскільки акумульовані страховиком премії є вагомим джерелом капіталу для різних сфер економіки. Варто перш за все з'ясувати сутність поняття «страховий ринок». В. Д. Базилевич наводить наступне визначення: «страховий ринок – це частина фінансового ринку, де об'єктом купівлі-продажу виступає страховий захист, формується попит і пропозиція на нього» [1]. На думку таких авторів, як Матвеев В. В., Гайдаржийська О. М., Орошко В. П. «страховий ринок – це одна зі складових фінансової інфраструктури, яка взаємодіє з виробничою сферою, ринком капіталу, фондовим ринком та інш.» [2]. Спеціалісти рейтингу Forbes під страховим ринком розуміють «специфічний сегмент ринку фінансових послуг, культура споживання яких має визначальний вплив на поведінку виробників та споживачів» [3]. Шумелда Я. П. трактує визначення «страхового ринку як особливої соціально-економічної структури, певне середовище грошових відносин, де об'єктами купівлі-продажу виступає страховий захист і формуються пропозиція і попит на нього» [4]. Козьменко О. В. та Козьменко С. М. вважають, що «страховий ринок – це сукупність інститутів і механізмів зі створення купівлі-продажу та споживання страхових послуг» [5]. Проаналізувавши визначення науковців щодо трактування сутності категорії «страховий ринок», можна окреслити певні наукові підходи, які показані на рисунку 1.

Рисунок 1. Узагальнюючі підходи науковців до визначення сутності поняття «страховий ринок»

У процесі дослідження поняття «страховий ринок» виокремлено наукові підходи до трактування сутності категорії «страховий ринок», а також запропоновано власне авторське визначення даної категорії: це складова фінансового ринку, що представлена сукупністю економічних відносин, які виникають у процесі реалізації страхових послуг та взаємодії суб'єктів страхування в межах певного регіону чи країни, де об'єктом купівлі-продажу є страхова послуга, на яку формується попит і пропозиція. Дане авторське визначення є основоположним для виокремлення окремого комбінованого підходу.

Дослідження довело, що останніми роками на страховому ринку України відбувається тенденція скорочення чисельності страхових компаній як ризикового страхування, так і страхування життя (див. табл. 1).

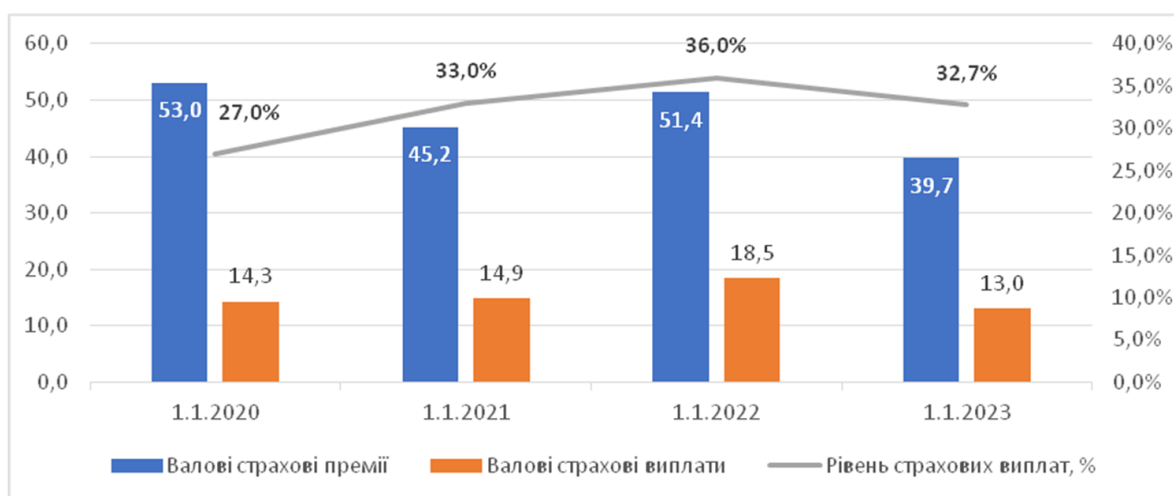
Таблиця 1. Кількість страхових компаній в Україні

Дата	Кількість страхових компаній		Відхилення відносно попереднього року
	Non-life	Life	
01.01.2020	210	23	X
01.01.2021	190	20	-23
01.01.2022	143	13	-54
01.04.2023	110	12	-34

Джерело: побудовано авторами на основі [6].

Як бачимо з таблиці, скорочення кількості страхових компаній відбувається кожного року в середньому на 37 компаній. Це призвело до зменшення кількості діючих страховиків майже удвічі. Станом на квітень 2023 року Національний банк України (далі – НБУ) обліковував 122 страхові компанії, з яких 110 займаються ризиковими видами страхування, а 12 – страхуванням життя. Така тенденція зменшення кількості страховиків пов'язана з реформами, які почали впроваджуватися у 2020 році. Починаючи з 1 липня 2020 року, функції регулювання та нагляду за ринком страхування покладено на Національний банк України [7] у зв'язку з ліквідацією Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг. НБУ застосував істотно нові підходи до регулювання та нагляду за страховим ринком, що призвело до виведення з ринку неплатоспроможних страховиків, а також очищення ринку від недобросовісних кишенькових страховиків. Пандемія коронавірусу також стала викликом для страховиків, оскільки на ринку змогли втриматися ті страховики, хто зміг швидко адаптуватися до нових реалій. Війна теж наклала свій відбиток на зменшення кількості страховиків через руйнування центрів обслуговування клієнтів, пошкодження майна страховика, неможливості виконувати свої зобов'язання тощо.

Основними показниками, що ілюструють операційну діяльність страхових компаній, є надходження валових страхових премій та виплат. Їх динаміка показана на рисунку 2.

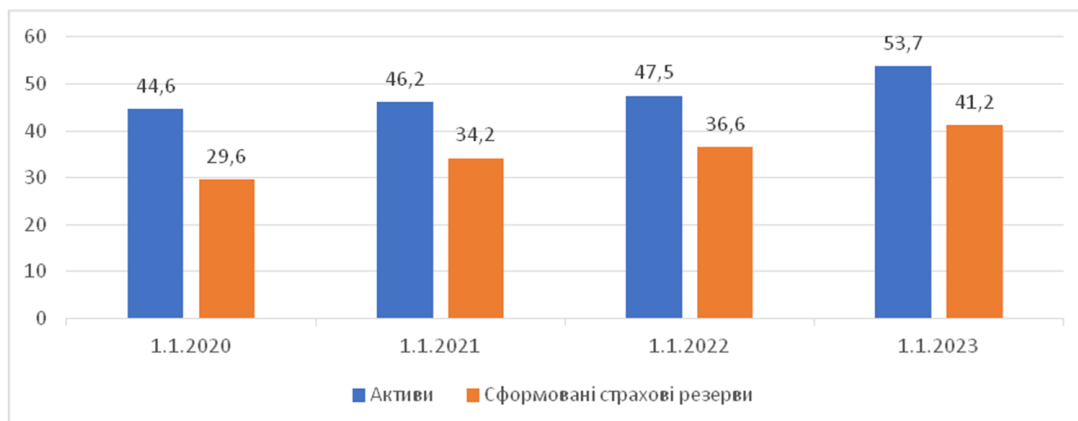
Рисунок 2. Динаміка валових страхових премій та виплат, млрд грн.

Джерело: складено авторами на основі [6].

Динаміка, що на рисунку, свідчить про певні коливання досліджуваних показників. Надходження валових страхових премій мають спадну тенденцію у 2020–2021 роках на 15%, з 53,0 млрд грн. до 45,2 млрд грн., що ілюструє вплив пандемії коронавірусу. Через карантинні обмеження скорочення робочих місць, зниження рівня доходів як населення, так і більшості суб'єктів господарювання відбулася криза платоспроможності, яка негативно вплинула на обсяги надходжень валових премій до страхових компаній. Стабілізація епідеміологічної ситуації та пом'якшення карантинних обмежень дало змогу бізнесу та людям працювати, що спричинило пожвавлення економічних процесів і забезпечило зростання надходжень премій у 2021–2022 роках на 6,2 млрд грн. Воєнні дії в Україні у 2022–2023 роках значно вплинули на надходження премій у бік зменшення на 11,7 млрд грн. в абсолютному вимірі та на 23% – у відносному.

Стосовно динаміки валових страхових виплат і рівня страхових виплат, то вона є зростаючою у 2020–2022 роках. Не зважаючи на кризовий стан економіки, страхові компанії здійснювали виплати відповідно до взятих на себе зобов'язань. У період 2022–2023 років фізичне знищення майна страховиків, еміграція українців за кордон, а також загрозлива економічна ситуація спричинили зменшення рівня страхових виплат, оскільки воєнні ризики на той час не покривалися страховим захистом, а також неможливістю врегулювання страхових випадків. Згідно зі світовою практикою рівень страхових виплат повинен становити не менше 50%. Варто відзначити доволі низький рівень даного показника на українському ринку страхування порівняно із загальноприйнятим на більш як 17%, що вказує на невисокий рівень культури страхування в Україні.

Запорукою фінансової стійкості й платоспроможності страховика в загрозливих умовах є наявність активів та сформованих страхових резервів, а також накопичення капіталу в достатньому обсязі. Динаміка активів та сформованих страхових резервів страховиків показана на рисунку 3.

Рисунок 3. Активи та страхові резерви страхових компаній України, млрд грн.

Джерело: складено авторами на основі [6].

Не зважаючи на складні умови функціонування страхового ринку України впродовж досліджуваного періоду та скорочення кількості гравців на ринку страховикам вдалося наростити активи та збільшити обсяги сформованих страхових резервів, про що свідчить зростаюча динаміка обох показників. Значне підвищення обсягів активів наявне у 2022–2023 роках з 47,5 млрд грн. до 53,7 млрд грн. Також це стосується страхових резервів, вони зросли на 5,6 млрд грн. з 36,6 млрд грн. у 2022 до 41,2 млрд грн. у

2023 році. Зростання активів страхових компаній становило близько 6,5% щорічно. Страхові резерви зростали в середньому на 11,7% щорічно.

В рамках проведення дослідження страхового ринку є необхідним проведення аналізу структури страхового портфеля, показано на рисунку 4.

Результати аналізу свідчать, що впродовж досліджуваного періоду найбільшу питому вагу займає обов'язкове страхування цивільної відповідальності, частка якого станом на 2023 рік становить 42%. Роками раніше частка ОСЦВ становила 28%, дане зростання пов'язано з підвищенням попиту на послуги страхування власників транспорту, яке спричинено збільшенням кількості транспортних засобів за рахунок пільгового розмитнення у 2022 році та потребою суб'єктів господарювання у незалежній мобільності. Варто відзначити зростання частки страхування життя у страховому портфелі з 22% у 2021–2022 роках до 30% у 2023 році.

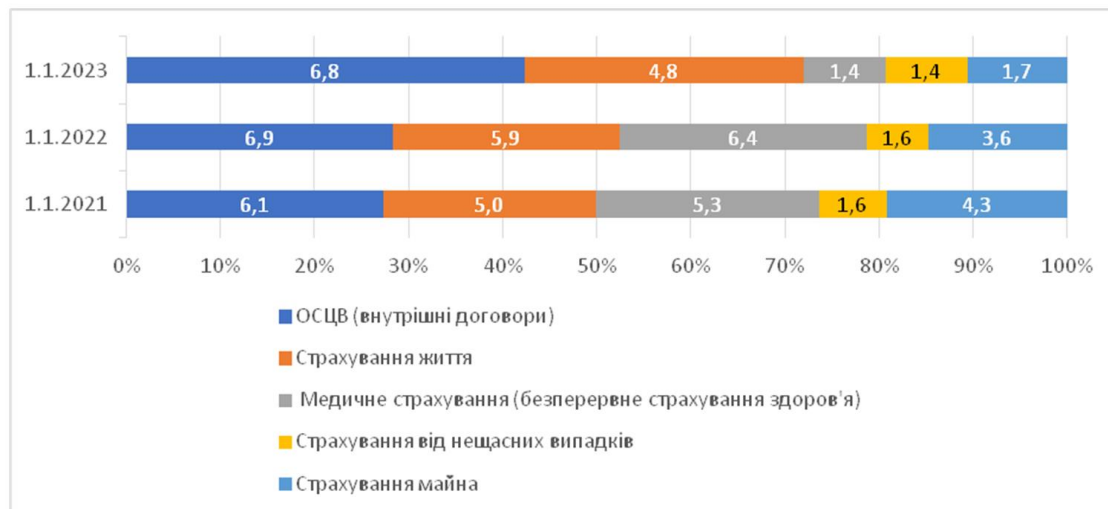

Рисунок 4. Структура страхового портфеля, млрд грн.

Джерело: складено авторами на основі [6].

Не зважаючи на зменшення в абсолютних величинах валових премій за ОСЦВ, страхування життя та страхування від нещасних випадків їх частки в портфелі зростали за рахунок скорочення обсягів валових страхових премій з медичного страхування. Якщо у 2021 році премії налічували 5,3 млрд грн. і становили 24% питомої ваги портфеля, то у 2023 році їх частка становить близько 8% та 1,4 млрд грн. Перш за все це пов'язано з еміграцією значної частини населення. За даними Управління Верховного комісара ООН з початку повномасштабної війни у світі налічувалося 6,2 млн українських біженців, що становить близько 20% населення держави [8]. Також має місце зменшення доходів населення в Україні, тим самим, втративши платоспроможність, населення не могло сплачувати премії за безперервне страхування здоров'я. Абсолютне значення валових премій зі страхування майна також має тенденцію до зниження з 4,3 млрд грн. у 2021 до 1,7 млрд грн. у 2023 році, тим самим питома вага у страховому портфелі знизилася з 19% до 11% відповідно. Низький попит на добровільні види страхування зумовлює переважання обов'язкових видів страхування, таких, як ОСЦВ, що зумовлює залежність страховиків від даного сегменту ринку й нівелює диверсифікацію страхового портфеля. В найближчий час зростання попиту на добровільні види страхування не відбудуватиметься у зв'язку з низьким рівнем платоспроможності населення та нестабільністю воєнно-політичної ситуації в Україні.

Важливим ілюстративним показником рівня розвитку страхового ринку є рівень проникнення страхування, який розраховується як відношення валових страхових премій до ВВП країни (див. рисунок 5).

Індикатор розвитку Українського страхового ринку має спадну тенденцію. У 2020 році даний показник становив 1,08%, у 2021 році – 0,9% а в 2022 році – 0,76%. Рівень проникнення страхування у Нідерландах становить 9,4%, в Італії – 7,9%, у Франції – 10,6%, США та Великій Британії 12,4% та 11,3% відповідно. Прийнято вважати оптимальним показником проникнення страхування в межах 8–12%. Показник України в середньому знаходиться на рівні 0,91%, що є дуже низьким і свідчить про відносно мале місце ринку страхування в економіці України та незначний рівень розвитку страхового ринку загалом.

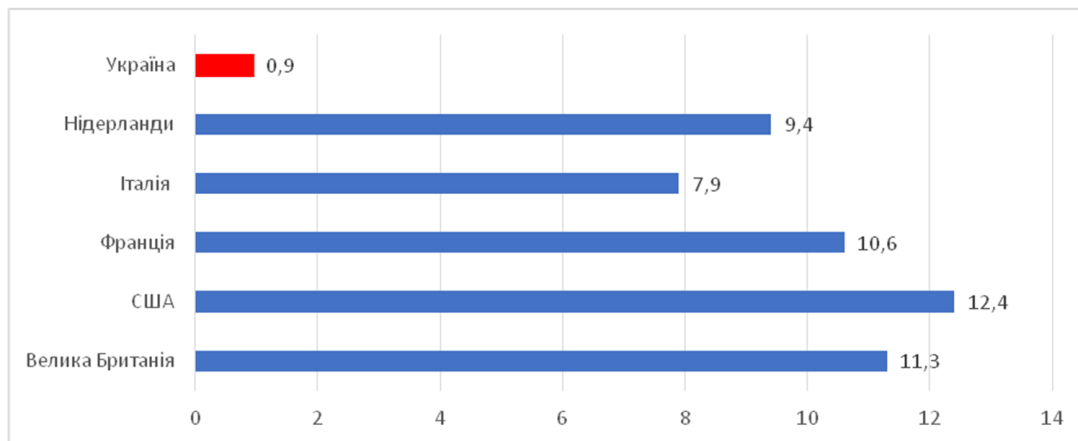

Рисунок 5. Рівень проникнення страхування у 2021 році, %

Джерело: складено авторами на основі [9].

Основними факторами, що мають визначальний вплив на функціонування та розвиток страхового ринку України можна назвати воєнно-політичну ситуацію в країні, глобалізацію та євроінтеграцію вітчизняної економіки, загальну економічну ситуацію в країні, попит на послуги страхування.

Страхові компанії завжди прагнули адаптуватися до сучасних реалій оточуючого середовища. У період пандемії була можливість застрахуватися від хвороби covid-19 у таких страховиків, як АСКА-Життя, Країна, VUSO, ТАС, Універсальна, ARX, ІНГО. Воєнний стан не став винятком. На сьогодні, в Україні уже низка послуг зі страхування від воєнних ризиків.

Страхова компанія VUSO пропонує своїм клієнтам послугу КАСКО Patriot, гарантуючи покриття наслідків воєнних дій у межах 10% від вартості автомобіля. Ризики, за якими відбувається страхування, це підриг на міні, приліт ракети та інших об'єктів, пошкодження авто осколками, прямий обстріл. Відшкодування не відбуватиметься у разі пошкодження об'єкта страхування внаслідок прямого ядерного чи хімічного удару, а також пошкодження авто, що не підлягає ремонту [10].

Опція «воєнні ризики КАСКО» від страховика ІНГО, надасть змогу власникам полісу відновити власне авто на суму 10% від вартості авто, проте не більше 300 тис грн., а також надається страховий захист водієві та пасажиром авто в сумі до 300 тис грн. Ризики, які покрийє страхування, це зіткнення з військовою технікою, теплове або вогняне пошкодження автомобіля внаслідок воєнних дій, пошкодження авто сторонніми предметами оборонного й спеціального військового призначення [11].

Страхова компанія ARX також адаптувала свої послуги відповідно до умов воєнного стану й створила послугу «Бронезахист», яка надає змогу застрахуватися від нещасних випадків, які можуть настати від обрушення будівель, мінування території, пожежі та влучання снарядів, мін, куль. Максимальна сума покриття становить 4500 грн. Страхове покриття не діє на окупованих територіях України та в місцях проведення активних бойових дій.

Розроблення нових та вдосконалення уже існуючих страхових продуктів підтримуватиме функціонування страхових компаній і ринку в цілому, а споживачі отримуватимуть необхідний страховий захист у нинішніх умовах. Для належного функціонування страхового ринку України в сучасних умовах та підвищення рівня його розвитку на державному рівні необхідно здійснити низку заходів:

- Удосконалення нормативно-правової бази згідно з євроінтеграційними процесами України задля недопущення двоякого трактування законодавства, тим самим захистення усіх гравців на ринку страхування.

- Упровадження постійного контролю та нагляду з боку НБУ як регулятора ринку страхування за дотриманням страховиками усіх обов'язкових нормативів достатності страхових резервів та ліквідності, що забезпечить їх платоспроможність та можливість вчасно погасити свої зобов'язання й унеможливить банкрутство страховиків. Важливо, щоб НБУ також звертав увагу на законність проведення операцій страховиками, що унеможливить шахрайські схеми з легалізації та відмивання грошей.

- Підвищення рівня розвитку вітчизняного фондового ринку, що забезпечить ефективне розміщення страхових фондів компаній з користю для української економіки завдяки капіталовкладенням у прибуткові галузі економіки.

- Написання та затвердження на загальнодержавному рівні стратегії розвитку страхового ринку України. Важливо, щоб дана стратегія враховувала інтереси страховиків та була узгоджена з державними стратегіями економічного розвитку.

- Популяризація освіти у сфері фінансової грамотності населення. Згідно із дослідженням фінансової грамотності населення світу, яке проводила Організація економічного співробітництва та розвитку, в українців один з найнижчих показників фінансової грамотності [12]. Тому необхідно проводити освітні заходи щодо популяризації фінансової освіти, що дозволить поширити страхові послуги серед широких мас населення.

Поряд з тим, актуальним буде на рівні окремої страхової компанії:

- ✓ Переглянути тарифну політику, яка буде орієнтована на споживача у зв'язку зі зниженням платоспроможного попиту. Варто також надати можливість страхувальникам брати «канікули» та розтермінувати страхові платежі.

- ✓ Удосконалити існуючі та розробити нові страхові продукти, які будуть задовольняти нагальну потребу споживачів, і забезпечуватимуть прибуткову діяльність страхових компаній.

- ✓ Інтегрувати до страхової діяльності сучасні інформаційно-цифрові технології, зокрема технологію штучного інтелекту, що забезпечить швидкий розгляд заяв та врегулювання страхових випадків, а також виявлятиме шахрайські дії з боку споживачів страхових послуг.

- ✓ Провести потужну інформаційну кампанію щодо усіх можливих переваг страхування, завдяки якій вдасться залучити нових клієнтів.

Висновки. Результати дослідження страхового ринку впродовж 2020–2023 років показали здебільшого негативні тенденції. Зокрема відбувалося постійне скорочення кількості страхових компаній, що, перш за все, є мінусом, оскільки бізнес перестає функціонувати. Проте варто відзначити позитивні тенденції очищення ринку від фінансово слабких, неплатоспроможних та кишенькових страхових компаній. Також відбувалися коливання у динаміці валових страхових премій та виплат. Рівень страхових

виплат є незадовільним згідно з загальноприйнятою світовою практикою. Ринок загалом втримується на плаву за рахунок обов'язкових видів страхування, що негативно позначається на добровільних видах страхування та диверсифікації страхового портфеля. Згідно з проведеними аналізами, рівень розвитку українського страхового ринку є дуже низьким порівняно з іншими країнами.

Проте варто відзначити, що за цих нелегких умов страховики зуміли наростити активи та збільшити обсяги страхових резервів. Не дивлячись на наявні проблеми, страховий ринок функціонує й виконує взяті на себе зобов'язання. Впровадження запропонованих авторами заходів дозволить покращити функціонування та підвищити рівень розвитку страхового ринку України, що позитивно вплине на всі сфери вітчизняної економіки.

Conclusions. The results of the insurance market research during 2020-2023 showed mostly negative trends. There was a constant reduction in the number of insurance companies, which is primarily a downside because the business ceases to function, but it is worth noting the positive trends in the market from financially weak, insolvent and pocket insurance companies. There were also fluctuations in the dynamics of gross insurance premiums and payments. The level of insurance payments is unsatisfactory according to generally accepted world practice. The market is generally held afloat due to mandatory types of insurance, which adversely affects the voluntary types of insurance and diversification of the insurance portfolio. According to the analysis, the level of development of the Ukrainian insurance market is very low compared to other countries.

However, it should be noted that under these difficult conditions, the insurers were able to increase assets and increase the volume of insurance reserves. Despite the existing problems, the insurance market operates and fulfills its obligations. The implementation of the measures proposed by authors will improve the functioning and increase the level of development of the insurance market of Ukraine, which will have a positive impact on all areas of the domestic economy.

Список використаних джерел

1. Базилевич В. Д., Базилевич К. С. Страхова справа. 6-те вид. К.: Знання, 2008. 351 с.
2. Матвеев В. В., Гайдаржийська О. М., Орошко В. П. Страховий ринок України: сучасний стан та перспективи розвитку. «Young Scientist». 2018. № 2 (54). С. 727–733.
3. The World's Biggest Public Companies. Рейтинг Forbes. URL: www.forbes.com/sites/corinnejourney/2017/05/24-the-worlds-largest-public-companies-2017 (дата звернення: 21.03.2023).
4. Шумелда Я. П. Страхування: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закладів. Київ: «Бізон», 2007. 384 с.
5. Козьменко О. В., Козьменко С. М. Нові вектори розвитку страхового ринку України: монографія. Суми. Університетська книга, 2012. 316 с.
6. Наглядова статистика. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist> (дата звернення: 20.07.2023).
7. Нагляд за ринком небанківських фінансових послуг. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/supervision/nonbanks> (дата звернення: 20.07.2023).
8. Refugees from Ukraine recorded globally. Operational data portal. URL: https://data.unhcr.org/en/situations/ukraine#_ga=2.228732760.514168680.1646989952-176134281.1646551413 (дата звернення: 20.07.2023).
9. Insurance indicators. Penetration. OECD.Stat. URL: <https://stats.oecd.org/Index.aspx?QueryId=25444> (дата звернення: 20.07.2023).
10. КАСКО Patriot. VUSO. URL: <https://vuso.ua/landing-page/kasko-b2c> (дата звернення: 21.07.2023).
11. КАСКО. INGO. URL: <https://ingo.ua/kasko> (дата звернення: 21.07.2023).
12. За останні три роки рівень фінансової грамотності українців поліпшився – результати дослідження. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/za-ostanni-tri-roki-riven-finansovoyi-gramotnist-ukrayintsiv--polipshivsiya--rezultati-doslidjennya> (дата звернення: 21.07.2023).
13. Федорович І. М. Основні тренди та напрями розвитку страхового ринку України. Інвестиції: практика та досвід. 2023. № 3. С. 45–49.
14. Попович Д. В., Біда М. С., Загорко К. К. Тенденції розвитку страхового ринку України в умовах воєнного стану. Молодий вчений. 2023. № 3 (115). С. 110–114. URL: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2023-3-115-21> (дата звернення: 21.07.2023).

15. Марина А. С., Пеценко, М. В. (2023). Страховий ринок України в умовах війни. Цифрова економіка та економічна безпека, (5 (05), 44–51. URL: <https://doi.org/10.32782/dees.5-7> (дата звернення: 21.07.2023).

References

1. Bazylevych V. D., Bazylevych K. S. Strakhova sprava. 6-te vyd. K.: Znannja, 2008. 351 p.
2. Matvjejev V. V. Ghajdarzhyjska O. M. Oroshko V. P. (2018). Strakhovyj rynek Ukrajinu: suchasnyj stan ta perspektyvy rozvytku [Insurance market of Ukraine: modern state and prospects of development]. "Young Scientist". Vol. 2. No. 54. P. 727–733.
3. The World's Biggest Public Companies. Rejtyng Forbes. URL: www.forbes.com/sites/corinnejourney/2017/05/24-the-worlds-largest-public-companies-2017 (accessed: 21 March 2023).
4. Shumelda Ja. P. (2007). Strakhuvannja: navch. posib. dlja stud. vyshh. navch. zakladiv. [Insurance: A Tutorial for Higher Education Students] Kyiv. Bizon. [In Ukrainian].
5. Kozjmenko O. V., Kozjmenko S. M. (2012). Novi vektory rozvytku strakhovogho rynku Ukrajinu: monohrafija [New vectors of development of the insurance market of Ukraine: monograph]. Sumy. Universytetsjka knygha.
6. Naghljadova statystyka. Nacionalnyj bank Ukrajinu. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist> (accessed: 20 July 2023).
7. Naghljad za rynkom nebankivskykh finansovykh poslugh. Nacionalnyj bank Ukrajinu. URL: <https://bank.gov.ua/ua/supervision/nonbanks> (accessed: 20 July 2023).
8. Refugees from Ukraine recorded globally. Operational data portal. URL: https://data.unhcr.org/en/situations/ukraine#_ga=2.228732760.514168680.1646989952-176134281.1646551413 (accessed: 20 July 2023).
9. Insurance indicators. Penetration. OECD.Stat. URL: <https://stats.oecd.org/Index.aspx?QueryId=25444> (accessed: 20 July 2023).
10. KASKO Patriot. VUSO. URL: <https://vuso.ua/landing-page/kasko-b2c> (accessed: 21 July 2023).
11. KASKO. INGO. URL: <https://ingo.ua/kasko> (accessed: 21 July 2023).
12. Za ostanni try roky rivenj finansovoji ghromotnosti ukrajinciv polipshyvysja – rezuljtaty doslidzhennja. Nacionalnyj bank Ukrajinu. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/za-ostanni-tri-roki-riven-finansovoyi-gramotnist-ukrayintsiv--polipshivysya--rezultati-doslidjennya> (accessed: 21 July 2023).
13. Fedorovych I. M. (2023). Osnovni trendy ta naprjamy rozvytku strakhovogho rynku Ukrajinu [Main trends and development directions of the insurance market of Ukraine]. Investyciji: praktyka ta dosvid. 2023. Vol. 3. P. 45–49.
14. Popovych D. V., Bida M. S., Zakorko K. K. (2023). Tendenciji rozvytku strakhovogho rynku Ukrajinu v umovakh vojennoho stanu. [Development trends of the insurance market of Ukraine under the conditions in the period of war]. Molodyj vchenyj. Vol. 3. No. 115. P. 110–114.
15. Maryna A. S., Pecenko M. V. (2023). Strakhovyj rynek Ukrajinu v umovakh vijny [Ukrainian insurance market during the war]. Cyfrova ekonomika ta ekonomichna bezpeka. Vol. 5. No. 5. P. 44–51.